

Warszawa, 11-10-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IX.517.36.2020.KWa

Pan

Adam Niedzielski

Minister Zdrowia

Szanowny Panie Ministrze,

pismem z dnia 13 czerwca 2022 roku¹ zwróciłem uwagę Pana Ministra na stosowanie nieuregulowanych w przepisach prawa, niestandardowych form opieki wobec pensjonariuszy domów pomocy społecznej, placówek całodobowej opieki oraz zakładów opieki zdrowotnej. Metody te formalnie nie są przymusem bezpośrednim i jako takie nie zostały uregulowane w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego² (dalej ustawa). Faktycznie ograniczają jednak wolność osób poddanych ich działaniu.

Kierując do Pana Ministra niniejsze wystąpienie, pragnę przedstawić analogiczną sprawę, tj. stosowanie praktyk, jak wskazane wyżej, wobec osób umieszczonych, na podstawie orzeczenia sądu o zastosowaniu środka zabezpieczającego, w zamkniętych zakładach psychiatrycznych. Podjęte w podległym mi Biurze działania doprowadziły bowiem do ustalenia, że w pięciu oddziałach

¹ KMP.573.9.2022.

² Ustawa o Ochronie Zdrowia Psychicznego, tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 685.

psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu³, w celu zapobieżenia ucieczce pacjenta, stosowane są środki, których nie przewiduje ustawa. Mianowicie, podczas przemieszczania się pacjentów tych oddziałów, w celu udzielenia im świadczeń medycznych poza oddziałem detencyjnym, lecz w ramach kompleksu szpitalnego, stosuje się m.in.: kaftan bezpieczeństwa, pas okołobiodrowy, pasy ochronne zakładane na ręce pacjentów oraz pas z zamkiem magnetycznym, przy pomocy którego ręce pacjenta salowi przypinają do swoich nadgarstków. Środków tych nie można identyfikować jako przymus bezpośredni, bowiem nie zachodzą okoliczności i nie są spełnione kryteria, które dają prawo do działań, o jakich mowa w art. 18 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Personel zakładów psychiatrycznych twierdzi, że w celu zapobieżenia ucieczce pacjenta niekiedy musi podjąć działania o charakterze prewencyjnym i zastosować środki, które nie są uwarunkowane względami zdrowia psychicznego. Jednakże brak jest obecnie przepisów rangi ustawowej, które pozwalałyby na stosowanie w takich okolicznościach „ograniczenia wolności” oraz określały przesłanki użycia takich środków w zakładach psychiatrycznych. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być natomiast ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw⁴.

Opisana kwestia wymaga uwagi Pana Ministra, tym bardziej, że jak wynika z badanych w Biurze RPO spraw, w omawianym obszarze diagnozowane są nieprawidłowości także przez sędziów penitencjarnych, sprawujących nadzór nad

³ Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych im. Stanisława Kryzana w Starogardzie Gdańskim, Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. dr. Stanisława Deresza w Choroszczy, Szpital Neuropsychiatryczny im. prof. Mieczysława Kaczyńskiego Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lublinie, Zespół Opieki Zdrowotnej w Dębicy oraz Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia im. prof. Jana Mazurkiewicza.

⁴ Artykuł 31 ust. 3 Konstytucji RP.

legalnością i prawidłowością wykonywania środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zakładzie psychiatrycznym. Wskazują oni, że niedostatki systemowe powodują brak możliwości skutecznego rozwiązania przedmiotowego problemu inaczej niż przez uzupełnienie luk legislacyjnych.

Należy podkreślić, że stosowanie przedstawionych powyżej, nieuregulowanych w przepisach prawa środków, prowadzi do naruszenia wolności oraz nietykalności cielesnej pacjenta. Dlatego też, by działania te nie przerodziły się w przemoc, istnieje konieczność stosowania ścisłych norm prawnych regulujących przedmiotowe kwestie, na poziomie ustawy.

W związku z powyższym żywię nadzieję, że zadeklarowane, w otrzymanej przeze mnie odpowiedzi z dnia 13 lipca 2022 r.⁵, działania podjęte w Ministerstwie Zdrowia, polegające na przeprowadzeniu pogłębionej analizy odnośnie poprawy ochrony praw wszystkich grup pacjentów w omawianym zakresie, uwzględnią także pacjentów umieszczonych w zamkniętych zakładach psychiatrycznych.

Będę zobowiązany za poinformowanie o stanowisku Pana Ministra zajęтым w przedstawionej sprawie.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

⁵ Pismo DSZ.054.79.2022.JP